

УДК 37:378.1.14

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/27.203700>**Алла КОТВИЦЬКА,***orcid.org/0000-0002-6650-1583**доктор фармацевтичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,**ректор**Національного фармацевтичного університету
(Харків, Україна) rector@nuph.edu.ua***Ліана БУДАНОВА,***orcid.org/0000-0002-3679-5074**доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов**Національного фармацевтичного університету
(Харків, Україна) liana@nuph.edu.ua*

ОСВІТНЬО-ВИХОВНІ МОЖЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено впровадженню інноваційних технологій навчання, які сприяють створенню принципово нової інформаційної освітньої сфери. Визначено, що граматики-перекладна, свідомо-практична, аудіовізуальна методика, комунікативно-розвивальні технології підвищують ефективність вивчення іноземних мов; особистісно орієнтована технологія навчання іноземних мов забезпечує необхідні умови для активізації пізнавальної й мовленнєвої діяльності здобувача вищої фармацевтичної освіти, надаючи йому можливість усвідомити новий мовний матеріал і отримати достатню усну практику для формування необхідної іншомовної комунікації; проєктна технологія створює передумови для розвитку самостійності та творчості у процесі опанування іноземних мов, збагачення словникового запасу, розширення лінгвістичних знань і використання їх у нових сферах діяльності.

Водночас наголошено, що особливого значення в контексті дослідження набувають інтенсивні технології навчання, що активізують свідомі та підсвідомі процеси психіки для створення різноманітної та міцної мовної бази, мотивують спілкування в оптимальній організації колективної взаємодії майбутніх фахівців фармацевтичного сектора один з одним і з викладачем. Виявлено, що особливістю інноваційних технологій навчання (дистанційне, електронне, мультимедійне, вебнавчання) є також їхня мобільність і віддаленість у часі та просторі, що дає можливість вивчати іноземну мову поза межами аудиторії. Технологія ситуативного моделювання й ігрові технології забезпечують імітацію елементів професійної діяльності, її типових та істотних рис. Технологія мовного портфеля сприяє розвитку мовленнєвих умінь і навичок, необхідних для майбутньої діяльності.

Отже, використання інноваційних технологій розкриває широкі освітньо-виховні можливості для вивчення іноземних мов на фармацевтичних факультетах закладів вищої освіти.

Ключові слова: *інновація, педагогічна технологія, навчальні досягнення, фармацевтична галузь, іноземна мова*

Alla KOTVITSKA,*orcid.org/0000-0002-6650-1583**Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor,**Honored Worker of Science and Technology of Ukraine,**Rector**of the National University of Pharmacy
(Kharkiv, Ukraine) rector@nuph.edu.ua***Liana BUDANOVA,***orcid.org/0000-0002-3679-5074**Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,**Head of the Department of Foreign Languages**of the National University of Pharmacy
(Kharkiv, Ukraine) liana@nuph.edu.ua*

EDUCATIONAL AND UPBRINGING OPPORTUNITIES OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF LEARNING FOREIGN LANGUAGES OF APPLICANTS FOR HIGHER PHARMACEUTICAL EDUCATION

The article is devoted to the introduction of innovative learning technologies that contribute to the creation of fundamentally new information educational sphere. It has been determined that grammar-translation, conscious-practical, audio-visual technique, communication and development technologies increase the efficiency of learning foreign languages; personal-oriented technology of teaching provides in the process of learning foreign languages the necessary conditions for intensifying the cognitive and communicative activity of applicants for higher pharmaceutical education, giving them the opportunity to understand new language material, to obtain sufficient oral practice to develop the necessary foreign language skills; project technology creates the preconditions for the development of autonomy and creativity in the process of learning foreign language, enriching vocabulary, expanding linguistic knowledge and using them in new fields of activity.

At the same time, it is emphasized that intensive training technologies that activate conscious and subconscious processes of the psyche to create a diverse and solid linguistic base, motivate communication in the optimal organization of collective interaction of future professionals in the pharmaceutical sector with each other and teachers are of particular importance in the context of the study. It is revealed that innovative learning technologies (distance, electronic, multimedia, web-learning) are also a feature of their mobility and distance in time and space, which makes it possible to learn a foreign language beyond the lecture hall. Technology of situational modeling and gaming technology provide imitation of professional activity elements, its typical and essential features. Language portfolio technology contributes to the development of speech and language skills needed for future activities.

Thus, the use of innovative technologies opens wide educational opportunities for teaching foreign languages at pharmaceutical faculties of universities.

Key words: foreign language, innovation, pedagogical technology, educational achievements, pharmaceutical industry, foreign language.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти та суспільства опанування іноземних мов посідає одне із пріоритетних місць в особистісному розвитку та професійній підготовці сучасних фахівців фармацевтичної галузі. Потреба сучасного суспільства у фахівцях, які вільно володіють іноземними мовами в побуті та у професійній діяльності, зумовлює необхідність пошуку нових і сучасних технологій навчання, які б відповідали специфіці дисципліни «Іноземна мова», сприяли б формуванню нових умінь і навичок, удосконаленню рівня мовної й мовленнєвої підготовки здобувачів вищої фармацевтичної освіти.

Аналіз досліджень. Науковці В. Беспалько, С. Сисоєва (Беспалько, 1989: 64) звертають увагу на використання педагогічних технологій в освіті та наголошують, що під час вибору навчальної технології необхідно забезпечити її відповідність організаційним, змістово-процесуальним, соціально-психологічним умовам та гуманістичній спрямованості. Відомо, що процес навчання іноземних мов має свою специфіку щодо добору технологій навчання на практичних заняттях. Так, професор Мічиганського університету Д. Брофі (Brophy, 1998: 124) пропонує такі критерії: орієнтація видів навчальної діяльності на інтереси студентів (перевага віддається таким видам навчальної діяльності, які сприймаються здобувачами вищої освіти із цікавістю і приносять їм задоволення); створення можливості взаємодії та дискурсу, що виходять за межі суто індивідуаль-

ної роботи на своєму навчальному місці; творчий характер навчальної діяльності; орієнтація на розвиток критичного та творчого мислення студентів; їхня здатність до розв'язання проблем, ухвалення рішень, а не лише виклад фактів і дефініцій; зосередженість видів навчальної діяльності на втіленні важливих ідей, не на випадкових деталях або цікавих, але всім відомих фактах; вплив усіх видів навчальної діяльності на мотивацію студентів відповідно до цілей, поставлених навчальним планом; орієнтація ретельно підібраних видів навчальної діяльності на реальні ситуації та зв'язок із поточними подіями.

Мета статті – розглянути та схарактеризувати нові технології навчання, які відповідають специфіці дисципліни «Іноземна мова», сприяють здобуттю нових знань і удосконаленню рівня мовної й мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців фармацевтичної галузі.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні процес опанування іноземної мови на фармацевтичних факультетах ЗВО потребує системного аналізу мовленнєвої діяльності із психолінгвістичних, лінгвістичних і психологічних позицій. Специфічною особливістю вивчення іноземної мови є те, що вона сама собою є метою і засобом навчання. Отже, здобувач вищої освіти спочатку засвоює найпростіші елементи, а потім з їх допомогою вивчає складні. Викладання іноземних мов майбутнім фармацевтам передбачає, що здобувач вищої освіти вже має базові знання з іноземної мови.

У сучасній системі навчання іноземним мовам на фармацевтичних факультетах ЗВО суттєвими компонентами змісту навчання є культура та література країн досліджуваної мови. Водночас у методиці викладання іноземних мов висувається когнітивна орієнтація й акцент мети навчання зміщується з комунікативної на міжкультурну комунікацію. У наукових дослідженнях (Bönsch, Kaiser, 2002: 87) зазначено: «Процес опанування іноземної мови пов'язаний із розумовою діяльністю того, хто навчається». Отже, якщо під час вивчення інших дисциплін здобувач вищої фармацевтичної освіти одержує інформацію про те, що існує поза його свідомістю, то у процесі вивчення іноземних мов він знайомиться з теоретичними знаннями про мову, опановує практичні вміння та навички.

Традиційні методи вивчення іноземних мов передбачають засвоєння знань у штучних ситуаціях, унаслідок чого здобувач вищої освіти не бачить зв'язку досліджуваного предмета зі своєю майбутньою професією. На нашу думку, найбільш ефективним з-поміж нових засобів розвитку мислення здобувачів вищої освіти, зокрема й фармацевтичної, які відповідають специфіці дисципліни «Іноземна мова», є *технологія ситуаційного навчання*. Використання цієї технології на практичних заняттях з іноземної мови дає можливість сформувати в майбутніх фармацевтів навички та вміння спілкування, розвиває звичку до самоконтролю, сприяє реальній підготовці здобувачів вищої фармацевтичної освіти до майбутньої професійної діяльності, дозволяє їм відчути позитивно-емоційний стан від пізнавального спілкування.

Науковці Л. Семушкіна та Н. Ярошенко (Семушкіна, Ярошенко, 2001) класифікують навчальні ситуації на такі види: *неімітаційні*, до яких можна віднести проблемну лекцію, навчальну дискусію, евристичну бесіду, дослідницький метод, пошукову лабораторну роботу, самостійну роботу з навчальною програмою, самостійну роботу з літературою; *імітаційні*: неігрові – вирішення ситуаційних навчальних завдань, аналіз конкретних навчальних ситуацій, практичні та лабораторні роботи за інструкцією, виконання індивідуальних завдань у процесі виробничої практики; ігрові – ділова гра, елементи ділової гри, імітація діяльності.

Уважаємо, що найприроднішою й найпродуктивнішою формою практики вільного володіння іноземною мовою є дискусія. Наприклад, на фармацевтичному факультеті здобувачі вищої освіти ведуть дискусії за такими темами: “History of Pharmacy”, “National University of Pharmacy”, “My

Future Speciality”, “Chemist’s Shop”, “Prescription”, “The Chemical Laboratory” та ін. Отже, участь у дискусії викликає у здобувачів вищої фармацевтичної освіти готовність викласти свою позицію в найбільш яскравій, переконливій формі, знайти такі слова й аргументи, які б максимально висвітлювали їхню моральну позицію, – і все англійською мовою. Цим визначається величезна цінність дискусії під час вивчення іноземних мов.

У дослідженні (Тучина, 2001: 521) підкреслено, що рольова гра дозволяє враховувати індивідуальні здібності здобувачів вищої освіти, їхні інтереси. Так, рольова гра виступає як ефективний засіб створення і розвитку мотивації до іншомовної комунікації, сприяє реалізації особистісно орієнтованого підходу у вивченні іноземних мов, здобувач вищої освіти зі своїми інтересами, емоціями, переживаннями, потребами перебуває в центрі уваги. Рольова гра забезпечує реалізацію *технології комунікативно спрямованого навчання*. Отже, зазначена технологія дозволяє залучити більшість здобувачів вищої фармацевтичної освіти до спільної діяльності з метою досягнення поставлених цілей, сприяє розвитку не лише комунікативних навичок на практичних заняттях з іноземної мови, але й творчих здібностей майбутніх працівників фармацевтичної галузі, стимулює до активної діяльності в інформаційному полі іноземної мови.

У процесі наукового пошуку встановлено, що на фармацевтичних факультетах ЗВО поряд з активізацією навчальної діяльності важливе місце посідає інтенсифікація навчання. Поняття «інтенсивне навчання» пов'язане з іменами лікаря-психотерапевта Г. Лозанова та методиста професора Г. Китайгородської. Зазначено, що основною метою інтенсивного навчання є якнайшвидше опанування вмінь іншомовної комунікації. Провідними принципами технології *інтенсивного навчання* є особистісно-рольовий, діяльнісний, ситуативно-тематичний. Отже, особливості інтенсивних технологій навчання полягають у використанні прийомів, які активізують свідомі та підсвідомі процеси психіки для створення різноманітної та міцної мовної бази; у розробці завдань, які мотивують спілкування; в оптимальній організації колективної взаємодії здобувачів вищої освіти один з одним і викладачем. Викладене вище дозволяє говорити про відповідність технології інтенсивного навчання специфіці дисципліни «Іноземна мова».

Водночас вирішення проблеми вибору інноваційних технологій навчання, які б відповідали специфіці дисципліни «Іноземна мова» для май-

бутніх фармацевтів, неможливе без *мультимедійних технологій*. Головною та визначальною перевагою мультимедійних засобів є можливість створення навчального мовного середовища, що наближається за автентичністю й інтенсивністю мовного спілкування до реальної комунікації. Наступним за важливістю моментом на користь використання мультимедійних технологій під час вивчення іноземної мови можна вважати конструктивно зумовлений індивідуалізований характер навчання, що особливо важливо за наявності контингенту здобувачів вищої фармацевтичної освіти з різним початковим рівнем володіння іноземною мовою (зокрема, англійською), різним ступенем мотивації та ступенем сформованості вмінь і навичок, різними психофізіологічними особливостями. У наукових працях (Warschauer, 200: 123–133; Owston, 1992: 249–256) наголошено, що використання мультимедійних програм на практичних заняттях створює менш стресове середовище. Такий вид роботи усуває психологічні труднощі говоріння, розвиває навички розмовної мови, фонетичні навички і медіанавички. Тому можна стверджувати, що мультимедійні технології досить корисні та відповідають специфіці дисципліни «Іноземна мова».

Подібними до мультимедійних технологій є дистанційне, електронне, комп'ютерне та веб-навчання. Для цих технологій характерні висока мобільність, самостійна й індивідуальна форма роботи. Але ці технології в чистому вигляді не дають бажаного результату під час вивчення іноземних мов, оскільки потребують від майбутнього фахівця фармацевтичної галузі високої мотивації та самоорганізованості, а від викладача – тотального контролю за кожним етапом навчальної діяльності здобувачів вищої освіти. У такому разі, на нашу думку, доцільно розглядати комбіноване навчання як більш ефективну та якісну технологію, що здатна вдосконалити навчальний процес на фармацевтичних факультетах ЗВО та сформувати у здобувачів вищої освіти іншомовну комунікативну компетенцію.

Характерними рисами *технології комбінованого навчання* є високий ступінь мобільності здобувачів вищої освіти й акцент на індивідуальну та самостійну форми роботи. Навчальний матеріал для комбінованого навчання, як і для електронного, дистанційного, мультимедійного, вирізняється високою інформативністю, чіткою структурованістю й новизною. Він включає багато матеріалів для візуальної підтримки навчального процесу і водночас є інтерактивним і легко адаптується до потреб кожного здобувача

вищої освіти, що надзвичайно важливо у процесі вивчення дисципліни «Іноземна мова». Наприклад, відеоматеріал про організацію роботи аптек за кордоном, виготовлення фармацевтичних препаратів, правила поведінки в хімічній лабораторії тощо. Окрім того, комбіноване навчання має багато спільного з дистанційним навчанням, оскільки передбачає використання не тільки складних технологічних новинок, а й простих інструментів та носіїв інформації. Використання Інтернету та наявність електронних і мультимедійних засобів навчання дає можливість розробникам технології комбінованого навчання постійно оновлювати навчальний матеріал, робить його інформаційно насиченим і більш інтерактивним. Водночас сам процес навчання набуває сучасного змісту, оскільки запровадження новітніх технологій якісно змінює не тільки зміст дисципліни «Іноземна мова», а й форми діяльності здобувача вищої фармацевтичної освіти. Таким чином, чітка структурованість навчального матеріалу й високий рівень наочності допомагають адаптувати його до потреб кожного здобувача вищої освіти, тим самим досягти кращих успіхів у навчанні дисципліни «Іноземна мова».

Особливістю *інноваційних технологій навчання* (мультимедійне, дистанційне, електронне) є також їхня мобільність. Вони дають можливість вивчати дисципліну «Іноземна мова» не тільки в аудиторії, а поза її межами: вдома, під час подорожі, в іншому місті. Тому мобільність є однією з особливостей сучасного навчання іноземним мовам.

У контексті досліджуваної проблеми особливий інтерес становляють *інтерактивні технології*, головною метою яких є створення сприятливих умов навчання, за яких здобувач вищої освіти відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Як зазначено в дослідженні (Саранцев, 1999: 21–28), «інтерактивні технології навчання іноземних мов – це така організація іншомовного спілкування суб'єктів навчання, яка передбачає відповідно до цілей навчання, індивідуальних особливостей тих, хто навчається, найраціональніше використання методів, прийомів, засобів і форм навчання з метою досягнення заздалегідь запланованого відповідного рівня іншомовної комунікативної компетенції». Так, інтерактивні технології навчання відповідають меті вивчення дисципліни «Іноземна мова» на фармацевтичних факультетах у закладах вищої освіти. Водночас не тільки позитивно впливають на рівень іншомовної комунікативної компетенції здобувачів вищої фармацевтичної освіти, а й забезпечують позитивний емоційний стан, що, у свою чергу,

позитивно впливає на процес вивчення дисципліни «Іноземна мова».

Технологія навчання у співпраці відповідає цілям процесу навчання та специфіці дисципліни «Іноземна мова» для майбутніх фахівців фармацевтичного сектора. Зазначена технологія, по-перше, сприяє формуванню необхідних комунікативних умінь і навичок (розуміння думок інших людей і вираження власних думок в усній чи писемній формі); по-друге, передбачає вільний розвиток особистості (сприяє загальній освіті, розширює кругозір); по-третє, допомагає становленню її культурної ідентифікації (виховує повагу до національних цінностей рідної держави та тієї, мова якої вивчається); по-четверте, забезпечує наявність творчої чи дослідної діяльності, створює ефект соціалізації (розвиває логічне мислення, акуратність і наполегливість, уміння самостійної роботи). Отже, постійне використання зазначеної технології на практичних заняттях з іноземної мови створює стійку мотивацію до навчання.

У наукових дослідженнях (Hill, 1999: 5–27; Тучина, 2011: 200) підкреслено, що важливою складовою частиною когнітивно-пізнавальної діяльності здобувача вищої освіти є рефлексивна практика. Одним з ефективних методів формування рефлексивного мислення є *технологія портфоліо*. «Мовний портфель – це пакет документів, які дозволяють здобувачу вищої освіти самостійно фіксувати й оцінювати свої навчальні досягнення і досвід в опануванні іноземних мов, незалежно від методів і засобів навчання, які використовуються» (Owston, 1992: 253). Мовний портфель сприяє розвитку мовленнєвих умінь і компетенцій, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Мовний портфель складається із трьох розділів, кожний з яких надає можливості для реалізації цих функцій, а саме: «Мовний паспорт» (“Language passport”), «Мовна біографія» (“Language Biography”) та «Досьє» (“Dossier”) (European Language Portfolio, 2001).

Варто звернути увагу на *технологію проєктного навчання*, на думку вітчизняних і закордонних методистів, саме проєктна діяльність як одна з форм навчальних технологій, здатна зробити навчальний процес для здобувача вищої освіти

особистісно значущим, у якому він зможе проявити свої дослідницькі здібності, цілковито розкрити свій творчий потенціал, продемонструвати креативність, активність, самостійність. Отже, використання проєктної методики під час викладання дисципліни «Іноземна мова» на фармацевтичних факультетах підвищує інтерес здобувачів вищої фармацевтичної освіти до вивчення іноземних мов шляхом розвитку внутрішньої мотивації за допомогою перенесення центру процесу навчання з викладача на студента.

Висновки. У процесі проведення наукового дослідження з’ясовано, що під час вибору навчальної технології для вивчення дисципліни «Іноземна мова» здобувачами вищої фармацевтичної освіти необхідно забезпечити її відповідність організаційним, змістово-процесуальним, соціально-психологічним та гуманістичним умовам. Підкреслено, що на особливу увагу заслуговує вирішення соціально-психологічних проблем, а саме: розвиток особистості в колективній навчальній взаємодії, дослідження впливу групових процесів на успішність навчання, формування навичок іншомовної комунікації. Отже, інноваційні технології спроможні забезпечувати новий рівень вивчення дисципліни «Іноземна мова». Водночас освітньо-виховні можливості інноваційних технологій під час вивчення іноземних мов полягають у: зміні ролі викладача, що передбачає організацію педагогічної суб’єкт-суб’єктної взаємодії з високим ступенем інтенсивності іншомовного спілкування; орієнтації на міжособистісне спілкування і вплив на психологічну і соціальну структуру особистості майбутнього фармацевта; орієнтації на творчий характер навчальної діяльності, розвиток критичного або творчого мислення здобувачів вищої фармацевтичної освіти; забезпеченні мотиваційної готовності до професійної взаємодії; розвитку особистісної рефлексії та звички до самоконтролю; орієнтації ретельно підібраних видів навчальної діяльності на реальні ситуації та зв’язок із поточними подіями; створенні умов для штучного іншомовного середовища, що загалом позитивно впливає на результати іншомовної підготовки та значно підвищує рівень іншомовної комунікативної компетенції майбутніх працівників фармацевтичної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беспалько В. Слагаемые педагогической технологии. Москва : Педагогика, 1989. 192 с.
2. Семушкина Л., Ярошенко Н. Содержание и технология обучения в средних специальных учебных заведениях : учебное пособие. Москва : Мастерство, 2001. 272 с.
3. Саранцев Г. Теорія, методика і технологія навчання. *Педагогіка*. 1999. № 1. С. 21–28.
4. A Way to Success: English for University Student’s Year 1. Student’s Book / Н. Тучина та ін. Харків : Фоліо, 2011. 623 с.

5. Bönsch M., Kaiser A. Basiswissen Pädagogik Band I : Unterrichtsmethoden – kreativ und vielfältig. Hohengehren, 2002. 321 S.
6. Brophy J. Motivating students to learn. New York : McGraw-Hill, 1998. 277 p.
7. Hill J. Conceptual Framework for Understanding Information Seeking in Open-Ended Information Systems. *Educational Technology Research and Development*. 1999. Vol. 47. № 1. P. 5–27.
8. Owston R., Murphy S., Wideman H. The Effects of Word Processing on Students' Writing Quality and Revision Strategies. *Research in the Teaching of English*. 1992. Vol. 26. № 3. P. 249–276.
9. Warschauer M. Network-Based Language Teaching. Concepts and Practice. Cambridge : CUP, 2000. 256 p.

REFERENCES

1. Bєspal'ko V. P. Słagaemy'e pedagogicheskoy tekhnologii. [Components of pedagogical technology] M. : Pedagogika, 1989. 192 p. [in Russian]
2. Semushkina L. G., Yaroshenko N. G. Soderzhanie i tekhnologiya obucheniya v srednikh speczial'ny'kh uchebny'kh zavedeniyakh [Content and technology of training in secondary specialized educational institutions] work-book Moscow: Masterstvo, 2001. 272 p. [in Russian]
3. Sarantsev H. I. Teoriia, metodyka i tekhnolohiia navchannia. [Learning theory, methodology and technology]. Pedagogy, 1999. Nr (1) pp. 21–28. [in Ukrainian].
4. A Way to Success: English for University Student's Year 1. Student's Book / Н. В. Тучина, І. В. Жаркова, Н. О. Зайцева та ін. Харків: Фоліо, 2011. с. 623.
5. Bönsch M., Kaiser A. Basiswissen Pädagogik Band I: Unterrichtsmethoden – kreativ und vielfältig. Hohengehren, 2002. 321p.
6. Brophy J. E. Motivating students to learn. New York: McGraw-Hill, 1998. 277 p.
7. Hill J. R. Conceptual Framework for Understanding Information Seeking in Open-Ended Information Systems. *Educational Technology Research and Development*. 1999. Vol. 47. № 1. P. 5–27.
8. Owston R. D., Murphy S., Wideman H. H. The Effects of Word Processing on Students' Writing Quality and Revision Strategies. *Research in the Teaching of English*. 1992. Vol. 26. № 3. P. 249–276.
9. Warschauer M. Network-Based Language Teaching. Concepts and Practice. Cambridge: CUP, 2000. 256 p.